

Nr 301.

Av herr **Sederholm m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående ändringsarbeten å Serafimerlasarettet m. m.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 216 angående ändringsarbeten å Serafimerlasarettet m. m. har departementschefen »för att vinna en fast utgångspunkt för det fortsatta utredningsarbetet» bland annat ansett »det vara av vikt, att redan nu riksdagen sättes i tillfälle att uttala sig i fråga om disponerande av för ändamålet lämplig tomt» för det blivande centralsjukhuset.

Denna departementschefens begäran om ett uttalande av riksdagen beträffande tomtfrågan åtföljes emellertid icke av något förslag i frågan. I stället ges i propositionen endast en summarisk och ofullständig redogörelse för de fördelar och nackdelar, som ansetts vidlåda de olika av sjukhusbyggnadssakkunnige på sin tid undersökta områdena. På grundval härav begär departementschefen, att riksdagen skall fatta beslut i denna för vårt land så utomordentligt viktiga byggnadsfråga, ehuru han själv icke funnit det för honom tillgängliga fullständiga materialet bereda honom möjlighet att taga ståndpunkt. Det enda uttalande i positiv riktning, som här göres, återfinnes på den punkt, där departementschefen uttalar, att han för sin del ansett tre områden framför andra vara förtjänta av att komma ifråga, nämligen tomterna å Årsta gärde, vid Enskede och å Ladugårdsgärde.

Redan den form, under vilken departementschefen sålunda begärt riksdagens uttalande i denna angelägenhet, gör att vi anse oss böra yrka på förnyad utredning i tomtfrågan. Det synes oss ej vara möjligt för riksdagen att enbart på grundval av de ofullständiga uppgifter, som i propositionen lämnats rörande de olika områdenas lämplighet, fatta ett väl grundat beslut i en fråga av denna räckvidd.

Detta krav på förnyad utredning synes oss så mycket nödvändigare som en hel del av de tomter, vilka departementschefen avvisat såsom mindre lämpliga, av andra i frågan fullt sakkunniga varmt förordats. Speciellt gäller detta Norrbackaområdet och de ifrågasatta områdena å Kungsholmen. De skäl, som framhållas i propositionen emot det nya sjukhusets förläggning till Norrbackaområdet, ha sålunda, synes det oss, redan kraftigt blivit bemötta, bl. a. av professor Patrik Haglund i hans reservation till Karolinska institutets lärarkollegiums gemensamma yttrande över sjukhusbyggnadssakkunnigas betänkande. I denna reservation har även påvisats åtskilliga omständigheter, som just tala för denna tomts stora lämplighet för sjukhuset ifråga. Särskilt må framhållas professor Haglunds betonande av Norrbackaområdets utmärkt lämpliga läge med hänsyn till poliklinikillströmningen.

För området Marieberg—Konradsberg har exempelvis byggnadsstyrelsen uttalat starka sympatier. Att den icke desto mindre icke förordat denna tomt, beror på, att den planerade Smedsuddslinjen är dragen just över detta område. Det synes oss dock knappast vara riktigt, om denna projekterade järnvägslinje — med vars realiserande man redan nu på sakkunnigt håll icke längre torde räkna — skall få anses utslagsgivande, när det gäller att utdöma ett i andra avseenden lämpligt tomtområde. Ej heller förefalla de skäl, som i propositionen framförts mot Kristinebergsområdets användning, övertygande. Att ett område, som håller över 700,000 kvm. — låt vara icke i hela sin utsträckning lämpligt för bebyggande — skulle vara för litet, synes åtminstone tvivelaktigt. Ej heller synes det förhållandet, att stadsplanetävlan beträffande detta område för närvarande pågår, tillräckligt motivera ett så knapphändigt avfärdande av detta förslag, som i propositionen skett.

Vad som emellertid förefaller särskilt ägnat att väcka betänkligheter är, att departementschefen ansett sig framför de övriga av sjukhusbyggnadssakkunniga ifrågasatta områdena kunna förorda bl. a. Ladugårdsgärde. Departementschefen framhåller visserligen, att »emot den medicinska högskolans förläggande till Ladugårdsgärde tala dock de ekonomiska synpunkterna med sådan styrka, att man måhända nödgas avstå från tanken härpå». Departementschefens alternativa förord för detta område åtföljes emellertid ej av någon jämförande ekonomisk kalkyl över vad detta i jämförelse med övriga föreslagna områden kan tänkas betinga i försäljningsvärde för staten. Det enda man i det fallet nu synes ha att hålla sig till är Djurgårdskommissionens yttrande över sjukhusbyggnadssakkunnigas skrivelse den 17 juni 1921 (se propositionen sid. 17). I detta uttalas bl. a., att Ladugårdsgärde »är överhuvudtaget den dyrbaraste mark, som staten för närvarande äger inom och omkring Stockholm». Djurgårdskommissionen beräknar ett försäljningsvärde å dessa tomter av i medeltal 138 kr. per kvm. och kommer för en vid denna tidpunkt för sjukhuset beräknad erforderlig areal av 300,000 kvm. till ett försäljningsvärde av c:a 30 mill. kr., sedan avdrag gjorts för de gator, som vid exploatering måste utläggas inom området ifråga. Mot detta ställer Djurgårdskommissionen sedermera försäljningsvärdet av Norrbackaområdet och får då fram en differens i försäljningsvärde av ej mindre än c:a 27 mill. kr. Nu ha visserligen sjukhusbyggnadssakkunnige i sitt senaste förslag begränsat den behövliga tomtarealen på Ladugårdsgärde till c:a 212,000 kvm. Man skulle därför med ledning av ovanstående siffror kunna minska det beräknade försäljningsvärdet för Ladugårdsgärdestomten till lågt räknat omkring 20 mill. kr. Men detta belopp synes oss icke desto mindre vara så avsevärt, att vi icke utan synnerligen vägande skäl kunna ansluta oss till det blivande sjukhusets förläggning till Ladugårdsgärde. Vi vilja i det sammanhanget även erinra om att den disponering av Ladugårdsgärde som sjukhusbyggnadssakkunnige föreslagit ingalunda kan sägas motsvara de intentioner riksdagens revisorer år 1923 angivit beträffande försäljningen av statens tomter å norra Djurgården.

Därtill komma emellertid flera andra omständigheter, som synas oss starkt tala emot det blivande sjukhusets förläggning hit. Stockholms stad har sålunda de senaste åren offrat c:a 30 mill. kr. för utbyggnad av en modern frihamnsanläggning vid Värtan, och tanken har härvid bl. a. varit, att kring denna anläggning skulle kunna växa ut ett nytt betydande affärscentrum. Genom det nya sjukhusets förläggning till Gärdet förtar man högst väsentligt möjligheterna härför, så mycket mera som det redan från flera håll för sports, att den nu beräknade tomtarealen 212,000 kvm. i framtiden kommer att visa sig för liten. Även den majoritet inom Karolinska institutets lärarkollegium, som tillstyrkt sjukhusbyggnadssakkunniges förslag, synes vara av denna uppfattning. Man har eljest svårt att förstå, varför de yrkat uppskov med stadsplanens uppgörande för de områden, som gränsa till det nu föreslagna tomtområdet å Ladugårdsgärde.

Om sålunda de ekonomiska skälen med avgjord styrka tala emot ett disponerande av Ladugårdsgärde till förläggningsplats för det blivande sjukhuset, kunde man vänta att detta tomtområde — eftersom departementschefen dock icke tycks vilja lämna det ur räkningen — ur undervisningens synpunkt vore att förorda framför övriga ifrågasatta områden. Så synes dock ingalunda vara fallet. Tvärtom har från auktoritativt medicinskt håll framförts så många bärande skäl just mot en dylik förläggning, att vi även i detta fall måste ställa oss ytterst tveksamma. Det har sålunda framhållits, att det blivande sjukhusets klientel i första hand kommer att rekryteras från de norra och västra stadsdelarna samt deras förstäder och att därför sjukhusets förläggning till Östermalm ingalunda vore någon särskild fördel. Vidare har den uppfattningen framförts, att det är olämpligt att till den kanske dyraste stadsdelen i Stockholm förlägga en medicinsk högskola. De många hundra studenter, som här studera, måste nämligen i sådant fall i regel skaffa sig bostäder inom denna ur hyressynpunkt onödigt dyrbara stadsdel. Härigenom blir utbildningen, som redan nu för många är ytterst ekonomiskt betungande, dyrare än den behövde bliva.

Vi hava med de här ovan framförda synpunkterna velat antyda några av de många olika faktorer man har att taga hänsyn till, innan man kan taga definitiv ståndpunkt till frågan om det blivande sjukhusets förläggning. Ett beslut härom är i hög grad betydelsefullt för läkarutbildningen och den medicinska vetenskapens utveckling i vårt land och det sträcker sina verkningar framåt i tiden över en tidsperiod, som för närvarande ej kan överblickas. Även om denna sjukhusfråga otvivelaktigt bör erhålla en snar lösning, så kräver å andra sidan dess stora vikt, att riksdagen går till beslut även i tomtfrågan först efter noggrann prövning av alla de omständigheter, som kunna inverka härpå, något som icke synes oss möjligt på grundval av vad i propositionen blivit framfört. Det utredningsmaterial, som ifråga om sjukhusets blivande förläggningsplats hittills presterats, synes oss icke vara tillräckligt allsidigt och genomarbetat. Men förläggningsfrågan bildar, såsom departementschefen riktigt framhåller, den fasta utgångspunkten för det fort-

satta utredningsarbetet. Innan denna fråga lösts, lär det icke låta sig göra att komma till något positivt beslut.

Om sålunda den föreliggande utredningen icke synes möjliggöra ett definitivt ställningstagande till frågan var sjukhuset bör förläggas, så synes det dock icke vara förhastat att redan på grundval av den föreliggande utredningen bestämma en plats, där sjukhuset icke bör förläggas, nämligen Ladugårdsgärde.

Då det givetvis skulle lätta den blivande utredningen, därest densamma kunde i någon mån begränsas, synes för den fortsatta utredningen böra ges det direktiv, att den icke bör omfatta Ladugårdsgärde. Tillika synes särskilt böra framhållas, hurusom i utredningen beträffande varje ifrågasatt plats bör noggrant angivas det beräknade tomtvärdet, då ju endast härigenom klar översikt kan vinnas över de verkliga kostnaderna för sjukhusbygget. Om en ifrågasatt tomt har ett saluvärde av 30 mill. kr., så minskas statens verkliga kostnader för anläggningen icke därav, att staten till äventyrs förut är ägare till tomten.

Vi få på den grund, ehuru under beklagande av att härigenom frågans lösning uppskjutes ytterligare ett år, hemställa,

att riksdagen ville med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 216 besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa allsidig utredning angående det ifrågasatta nya centralsjukhusets förläggning å annan plats än Ladugårdsgärde, samt därefter till riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen må föranleda.

Stockholm den 8 april 1926.

G. Sederholm.

G. Kobb.

Martin Fehr.
